

met **kap**

48e jaargang • nummer **1** • februari 2008

skoord

Echtpaar koestert kapucijnenklooster

In dit nummer verder o.a.:

- Kapucijnen sponsoren voedselhulp Tilburg
- Laatste interview Piet Leenhouders

Nella van der Jagt en Sid Bachrach koesteren kapucijns erfgoed

Klooster in Handel *nu centrum voor taakstraffen*

“Dankzij de criminaliteit is dit vroegere kapucijnenklooster – een rijksmonument sinds jaar en dag – nog in zo’n perfecte staat.” De twee vaste bewoners van het klooster in het Brabantse Handel, Nella van der Jagt en Sid Bachrach, zeggen het breed lachend. In de keuken drinken ze ‘broederlijk’ koffie met een viertal mannen - rijk voorzien van tatoeages en piercings – die in en rond het klooster hun door de rechter opgelegde taakstraffen ondergaan. Dat zijn straffen opgelegd voor vergrijpen waarop een gevangenisstraf staat van minder dan zes maanden. Het gaat dan veelal om kleinere diefstallen, vechtpartijen, rijden onder invloed van alcohol, bescheiden drugsgebruik of het illegaal kweken van hasj.

Sid Bachrach: “We hebben het dan over lieden uit alle lagen van de samenleving: van woonwagenbewoners die een diefstal hebben gepleegd tot managers die met vijf glazen champagne achter het stuur gaan zitten. Zulke mensen krijgen vaak een taakstraf en ondergaan die door allerlei klussen in het klooster en de biologische kloostertuin op te knappen. Vaak zijn het echte vakmensen en daardoor hebben we op een betaalbare manier dit kapucijnenklooster zo goed kunnen opknappen en onderhouden.”

Zijaanzicht klooster

Avontuurlijk leven

Voordat Nella van der Jagt (52 jaar, geboren in Rotterdam, gereformeerd van huis uit en werkzaam in de thuiszorg) en haar man Sid Bachrach (53 jaar, geboren in Pennsylvania/USA, joods-liberaal van huis uit en werkzaam als leraar) in 1984 de sleutelfiguren worden van het kapucijnenklooster in Handel hebben ze al een avontuurlijk leven achter de rug.

Na een eerdere vakantieontmoeting in Schotland krijgen de twee begin jaren tachtig van de vorige eeuw in Jeruzalem een vaste relatie. Nella werkt er als gediplomeerd verpleegster in een nonnenziekenhuis voor terminale kankerpatiënten en wil daarna voor Memisa naar

Afrika. Sid is na leraar in Chicago geweest te zijn sinds 1977 in Jeruzalem, werkt er aan een middelbare school en is actief in de Israëliische vredesbeweging ‘Vrede nu!’. Net als vele andere leden van zijn uit New York (Brooklyn) stammende joodse familie is hij ook in Amerika betrokken bij vredesgroepen (tegen de oorlog in Vietnam) en bij de burgerrechtenbeweging van Martin Luther King.

“Eerst vond ik Sid maar een raar mannetje, maar we werden verliefd en wilden trouwen. In Israël, dat geen burgerlijk huwelijk kent, ging dat niet en daarom zijn we in Nederland getrouwd. Vrienden hebben alles geregeld. We kregen een uitnodiging voor ons eigen huwelijk”,

aldus Nella. Terug in Israël worden daar hun zonen Nathan (nu 27 jaar en psycholoog) en Marieke (nu 22 jaar en werkzaam voor een bedrijf dat zich bezig houdt met internationale auteursrechten) geboren. Maar als Israël in 1982 onder leiding van de latere premier generaal Sharon Libanon binnenvalt en een bloedbad aanricht in de Palestijnse vluchtelingenkampen Sabra en Chatila, verliezen Sid Bachrach en Nella van der Jagt alle vertrouwen in het land en willen ze weg. “Leerlingen van Sid stierven toen als soldaat in Libanon”, zegt Nella. Na veel bureaucratische beslommingen vanwege de dienstplicht van Sid en de dubbele nationaliteiten van hem en de kinderen gaan ze naar Nederland.

Kloosterrefter vroeger en nu

*Kloosterkerk
vroeger en nu*

Dankzij hun contacten met Gandhiaanse Leefgemeenschappen, gebaseerd op geweldloosheid, verdraagzaamheid, oecumene en milieubescherming en geïnspireerd door Mahatma Gandhi en de dichter/filosoof Lanza del Vasto, komt het jonge gezin eerst in Frankrijk terecht. Maar zoon Nathan kan er niet aarden en na Engels, Ivriet en Nederlands weer een nieuwe taal (Frans) leren blijkt een brug te ver.

Via contacten met het Ghandi-vredescentrum in Boxtel vestigen Sid en Nella zich in Nederland en gaan daar op zoek naar een gebouw om, naar buitenlands voorbeeld, een Gandhiaanse Leefgemeenschap - een zogeheten Arkgemeenschap - op te richten. Via een tip van de Provinciale Planologische Dienst in Den Bosch valt hun oog op het klooster te Handel dat de kapucijnen vanwege toenemende vergrijzing willen afstoten. Gesprekken met toenmalig provinciaal Werenfried van Venrooij en econoom Henk Hooijen leiden uiteindelijk tot resultaat. Via een stichting koopt de Gandhiaanse beweging in Nederland in 1984 het klooster in Handel voor een schappelijke prijs en de groep die er zich samen met Sid Bachrach en Nella van de Jagt vestigt heet 'De Weyst'. Die naam verwijst naar een gelijknamige ondergrondse waterstroom in

Brabant en is gekozen door de laatste gardiaan van het klooster, Kees (Hildebrand) van Rijn. De Weyst wordt een groepscentrum dat accommodatie biedt aan verwante groepen, waar wordt gemediteerd, gedanst en gezongen. Er wordt vegetarisch gekookt met biologische producten uit eigen tuin die ook verkocht worden. Sinds 1992 werkt de Weyst samen met Re-classering en Kinderbescherming voor alternatieve sancties, de taakstraffen.

Peer Schooi

Na een verblijf van meer dan 130 jaar verlaten de kapucijnen in 1984 het Brabantse Handel, bekend als bedevaartoord voor Maria. Op Velp na is Handel het oudste kapucijnenklooster van Nederland. Het is gebouwd - eerst het klooster, later de kerk - tussen 1848 en 1852 toen de Nederlandse kapucijnen geen eigen provincie vormden, maar nog bij België hoorden.

Drijvende kracht achter de bouw is pater Petrus van Oorschot uit Hooge Zwaluwe. Die wordt vanuit Velp benoemd tot rector van de verpleeginrichting voor psychiatrische patiënten (Huize Padua) van de franciscaans georiënteerde Broeders Penitenten van Boekel. Reagerend op een oproep van de Bossche bisschop Zwijsen aan de kapucijnen om de geestelijke zorg op zich te

nemen van de 'bewaarplaats voor krankzinnigen' zoals het psychiatrisch ziekenhuis Huize Padua toen genoemd werd, zoekt pater Petrus naar financiers voor dit project. Hij gaat met voortvarendheid te werk en weet in twee jaar tijd het benodigde geld bijeen te brengen voor de bouw van een kapucijnenklooster pal naast Huize Padua. Hij houdt er de bijnaam 'Peter Schooi' aan over. De straat waaraan het door hem bijeen geschooide klooster ligt, is later Pater Petrusstraat gaan heten.

Vanuit het klooster in Handel hebben tientallen kapucijnen activiteiten ontplooid op zielzorgelijk gebied. Hun kloosterkerk is jarenlang elke zondag meer dan vol en de Mariadevotie in Handel is ook door de kapucijnen krachtig bevorderd. In een gedenkschrift bij gelegenheid van het eeuwfeest van het klooster wordt dat nog eens onderstreept. Het in 2005 verschenen boek van Peter Lathouwers 'Kerk en bedevaart in Handel', uitgegeven door de Heemkundekring van Gemert, voegt daar nog aan toe: "Niet als concurrentie, maar om een graantje mee te pikken van de vele bedevaartgangers naar Handel vestigden de kapucijnen in 1861 in hun kloosterkerk een eigen devotie van de H. Donatus, aangeroepen tegen bliksem-slag. Met het vertrek van de

kapucijnen in 1984 verdween deze devotie."

Kapucijnenmonument

Al zijn de kapucijnen er intussen al weer bijna 25 jaar weg, het klooster in Handel ziet er piekfijn onderhouden uit en is nog in een verrassend oorspronkelijke staat. De kerk wordt nu weliswaar gebruikt voor vredesdanses, meditatie en zang en voor - om maar wat te noemen - een Boeddhistische retraite of een schildersclub uit Alkmaar en het vroegere kerkhof mag dan nu 'binnentuin' heten, het klooster draagt nog alle kapucijnse karakteristieken van vroeger en is zo een heus kapucijnenmonument. De kloostercellen zijn gebleven, het houten meubilair staat er nog, het sobere waslokaal en zelfs de toiletten zijn in de oorspronkelijke staat bewaard. De gasten eten, zij het vegetarisch en ecologisch, voedsel uit de kloostertuin, op het oude kapucijnenfornuis bereid door Nella van der Jagt en opgediend in de refter met de bekende ruw houten tafels in de lengterichting langs de muur. In de oude werkhuisen van het klooster wordt brood gebakken door Sid Bachrach. Hun kinderen Nathan en Marieke en ook de in het Handels klooster geboren Asher (20 jaar, hotelmanager in opleiding) zijn de deur uit en Nella en Sid, beiden de 50 voorbij, mijmeren steeds vaker over hun toekomst en die van 'hun' klooster. "Ik droomde laatst", zegt Nella, "dat het me toch niet gebeuren zal dat ik Werenfried moet gaan melden dat we uit het klooster gaan! Als er iets met het gebouw gebeuren moet, gaan we overleggen met de kapucijnen. We beschouwen hen nog steeds als raadgevers."

Intussen werken vrijwilligers en mensen met een taakstraf aan de instandhouding van het vroegere kapucijnenklooster in Handel. Sid Bachrach is er trots

op dat het er allemaal zo goed onderhouden uit ziet. Er is bestrating aangelegd, het hele dak is voorzien van nieuwe, duurzame leien ("De oude hebben we via internet verkocht. Er staan nu in de Ardennen verschillende huizen met leien uit Handel op het dak."). Om kosten te besparen wordt de centrale verwarming met hout gestookt en om wat extra inkomsten te hebben worden er - behalve producten uit eigen tuin - ook heuse flessen Weyst-appelsap verkocht. Maar nieuwe spullen worden er niet gekocht en een luxe leven willen Nella van der Jagt en Sid Bachrach al evenmin: "We hoeven geen privékaas. Al het geld gaat naar de stichting waar het klooster van is. Wij werken allebei en voorzien in ons eigen levensonderhoud." Ze willen gezegd hebben dat hun leven hoe dan ook in het teken zal blijven staan van vrede, verdraagzaam-

heid, duurzaamheid, soberheid en ecologie. Een gewezen kapucijnenklooster had, hoewel een van huis uit joodse en gereformeerde, minder verwante bewoners kunnen treffen.

Piet van Asseldonk

Kloosterklok gedigitaliseerd

Het stelsel van klokken in het vroegere kapucijnenklooster van Handel loopt niet meer op het grote centrale uurwerk met raderen, stangen, tandwielen en gewichten, maar wordt sinds een paar jaar aangestuurd door een klein digitaal kastje. De klokken hebben nu satelliettijd en passen wintertijd en zomertijd zelf aan.

Toen het oude uurwerk het begaf is de intussen ook al weer 85 jarige kleinzoon van de maker van de oorspronkelijke klok - Van de Kerkhof uit Aarle Rixtel - in zijn invalidenautootje naar Handel gekomen om het euvel te verhelpen. Dat lukte

niet meer en toen heeft hij de kloosterklokken centraal gedigitaliseerd. Dat kostte zo'n 3000 euro, maar de gemeente Gemert-Bakel heeft dat betaald. Het imposante mechanische uurwerk, ook toegepast in andere kapucijnenkloosters, is overigens niet weggehaald.

